

UPRAVLJANJE ODRŽIVIM RAZVOJEM TURIZMA SA POSEBNIM OSVRTOM NA REPUBLIKU SRPSKU

MANAGING OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF TOURISM WITH SPECIAL REVIEW ON REPUBLIC OF SRPSKA

Tatjana Vujić

Univerzitet Sinergija Bijeljina

Telefon: +387 65 300 784, Fax: +387 55 233 432

E – mail: tanjavujic65@gmail.com

Sažetak

Poslednjih dvadesetak godina turizam kao ekonomska i društvena pojava, razvio se u značajan faktor u kontekstu održivog razvoja. Međunarodna turistička putovanja u 2010. godini obuhvatala su 940 miliona turista, a prema predviđanjima Svetske Turističke Organizacije (WTO) za 2020. godinu, u međunarodnim kretanjima učestvovaće 1,6 milijardi turista, odnosno 720 miliona turista posetiće evropske zemlje. Svakako da ovakav očekivani razvoj turizma podrazumeva ozbiljne rizike po životnu sredinu, blagostanje stanovništva, ali i turizam kao privrednu delatnost. Polazeći od značajne dinamike turističkih kretanja, kao i činjenice da ne postoji mesto na planeti u koje nisu zakoračili turisti, jasno je da su geografski prostor i životna sredina izloženi brojnim rizicima usled intenzivnog turističkog razvoja. Pri tome, najveće opasnosti proizilaze od neprestanog i kontinuiranog degradiranja životne sredine, kao posledice neplanskog i neuravnoteženog upravljanja turizmom.

U radu se razmatra uloga i značaj upravljanja održivim razvojem u oblasti turizma, sa posebnim osvrtom na stanje životne sredine u Republici Srpskoj, održivi turizam i planove razvoja turizma u zaštićenim područjima Republike.

Ključne reči: životna sredina, upravljanje održivim razvojem turizma, održivost turističke destinacije.

Summery

Tourism, as economic and social issue, has become significant factor in context of sustainable development in last twenty years. International tourist travels in 2010. have included 940 million of tourists, and by estimation of World Tourist Organization in international migrations will participate 1,6 billion of tourists, 720 million will visit European countries. This expected development is great risk for environment, welfare of population, and tourism as economic activity. Starting with significant dynamic of tourist migration, and with a fact that there is no place on Earth that was not visited by tourist, it becomes clear that geographic areas and environment are exposed of numerous risks connected with intensive tourist growth. At the same time, as a result of unplanned and unbalanced managing of tourism, the greatest danger derives from permanent and continuous degradation of environment .

This study deals with part and significance of controlling of sustainable development in area of tourism, with reference on environment in Republic of Srpska, sustainable development of tourism and plans for it's development in protected areas in Republic of Srpska.

Keywords: environment, managing of sustainable development of tours, sustainability of tourist destination.

1. UVOD

Pokazatelji razvoja turizma mogu se posmatrati kroz ekonomsku, geografsku, sociološku, psihološku, envajromentalističku, bihejviorističku sferu, te kao takav "zaseca u sve pore privrednog u društvenog života". Turizam kao najveća svetska privredna grana u pogledu efekata u ekonomskom i društvenom razvoju, kao i brojnosti učesnika, upravo zahteva planiranje, razvoj i upravljanje na održiv način, kako ne bi uništio prirodnu sredinu i društvo od kojih zavisi. Intenzivan razvoj turizma koji nije zasnovan na konceptu održivog razvoja uništava sam sebe, jer postaje manje atraktivan za turiste, ali i opasnost za domicilno stanovništvo na određenim destinacijama.

Analizirajući karakteristike razvoja turizma pre i nakon 90-tih godina XX veka, Bakić (2007)¹ navodi da je sve do 80-tih godina pažnja većine turističkih zemalja bila usmerena na ekonomske aspekte razvoja turizma, stvarajući na taj način prostor za kritike po pitanju uticaja razvoja turizma na društvo i same turiste. Upravo na ovim kritikama razvio se čitav pokret "humanijeg turizma", "odgovornog turizma", "zdravijeg turizma", "turizma sa uviđavnošću i budućnošću", "turizma orijentisanog prirodnom sredinom", jednom rečju "alternativnog turizma". U novije vreme ovi termini se podvode pod naziv "eko turizam" ili "održivi turizam" (sustainable tourism).² Upravo je koncept razvoja masovnog turizma čiji je cilj bio što veće povećanje deviznog priliva, povećanje turističkog prometa, sve više izgrađenih turističkih objekata i masovnih poseta, uslovio probleme u prirodnoj okolini koja je povezana sa turizmom. Sve ovo je dovelo do potrebe promovisanja takvog turizma koji će smanjiti njegov negativan uticaj na prirodnu sredinu uz istovremeno veće ekonomsko-sociološke efekte na turističkim destinacijama. Ovaj novi pristup razvoju turizma nazvan je "održivi razvoj turizma", čiji je koncept promovisan od strane Svetske turističke organizacije (WTO), a odnosi se na aktivnosti turizma koje vode ka upravljanju svim resursima, na način da budu ispunjene ekonomske, socijalne i estetske potrebe, uz istovremeno održan sistem kulturnog integriteta, esencijalnih ekoloških procesa, bioloških razlika i podržavanja opstanka života.

Konačno, sve je prisutniji trend turističkih poseta u nezagađene i prirodno očuvane destinacije. Putovanje postaje sve brže, jednostavnije, sa relativno lako dostupnim destinacijama i na najudaljenijem delu planete. Destinacije postaju prezasićene, dolazi do njihove degradacije, uništavaju se prirodne lepote, dolazi do poremećaja u funkcionisanju saobraćaja i uništavanja prirodnih ekosistema dolaskom većeg broja turista. Turistička industrija je ubrzo shvaćena kao opasnost u sredinama u kojima se razvila kao masovna pojava, te se zbog toga razvila teza o konceptu održivog razvoja. Nosioi turističke politike moraju shvatiti da su današnji turisti spremni da plate i relativno višu cenu za očuvanu i nezagađenu prirodnu sredinu.

2. NAČELO ODRŽIVOG RAZVOJA I ODRŽIVI TURIZAM

Održivi razvoj pretpostavlja takvu razvojnu orijentaciju koja u sebi stvara trajno uspostavljenu harmoniju između razvoja i prirodne sredine, sa ciljem da se uz što racionalnije korišćenje prirodnih resursa ostvari što veći ekonomski učinak.² Ovakav koncept održivog razvoja

¹ Bakić, O. (2007): Marketing u turizmu, šesto izdanje, Čigoja Beograd, 30

² Savremena naučna literatura nudi mnoštvo različitih pristupa i tumačenja pojma održivosti i koncepta održivog razvoja. Najčešće korištenu definiciju "održivog razvoja" ponudio je Lester Brown, koja je navedena i u izveštaju "Our Common Future" Brundtlandove komisije (Svetska komisija za životnu sredinu pri Ujedinjenim nacijama):

podržan je i kroz rezoluciju Ujedinjenih nacija 1987. godine, da bi se dodatno afirmisao na kasnijim skupovima. Samit UN-a održan 1992. godine u Rio de Žaneiru kroz Agendu 21 (Program za 21. vek), okarakterisao je održivi razvoj kao društveno odgovoran razvoj uz istovremenu zaštitu prirodnih resursa i okoline za dobrobit budućih naraštaja. Preporuke Agende 21 odnose se na mere i aktivnosti koje treba preduzimati u svim oblastima društvenog života i rada, kako bi do kraja zaživeo koncept održivog razvoja u celini, kao i po pojedinim segmentima društvenog i ekonomskog života.

Filozofija održivog razvoja počiva na principu intergeneracijske jednakosti, dok održivi razvoj zahteva usklađenost između privrednog rasta, socijalne pravde i zdrave životne sredine. Ukoliko se pomenuti princip ne poštuje, štete po životnu sredinu nastale danas prelaze na naredne generacije, ugrožavajući opšti i privredni razvoj, a samim tim i razvoj turizma.

WTO definiše održivi turizam na sledeći način: "Održivi turizam zadovoljava potrebe sadašnjih turista i domaćih regiona dok štiti i povećava mogućnost za budućnost. Predstavljen je kao vodeći menadžment svih resursa na takav način da ekonomske, društvene i estetske potrebe mogu biti zadovoljene dok čuva kulturni integritet, osnovne ekološke procese, biodiverzitet i sisteme za obezbeđivanje života."

Iz navedene definicije proizilazi da je koncept održivog turizma, pored ekoloških pitanja, proširen na ekonomske, socijalne i kulturne aspekte, uzimajući u obzir da lokalne zajednice mogu imati koristi od turizma, ukoliko je on održiv na duži rok.

Održivi turizam predstavlja takav vid turizma koji vrši minimalan uticaj na životnu sredinu i lokalnu kulturu, podstičući nova radna mesta za domicilno stanovništvo, sticanje zarade i zaštitu lokalnih ekosistema. Omogućiti turistima uživanje i sticanje znanja o prirodnim, istorijskim i kulturnim karakteristikama jedinstvenog okruženja, uz očuvanje integriteta mesta i podsticanje ekonomskog razvoja i dobrobiti lokalne zajednice, predstavlja osnovni cilj održivog turizma.

Konačno, održivim se smatra svaki vid turizma koji trajno doprinosi unapređenju i zaštiti životne sredine, kulturnih vrednosti, prirodnih i društvenih resursa i integriteta lokalne zajednice. Sama "primena koncepta održivog turizma pretpostavlja minimiziranje negativnih i maksimiziranje pozitivnih uticaja turizma na okruženje i raspoložive resurse."¹

Sa razvojnog aspekta, održivi turizam ima za cilj:

- zadovoljenje svih potreba turista
- dugoročno održavanje kvaliteta životne sredine (resursa)
- omogućavanje razvoja turizma narednim generacijama na izvornim karakteristikama prirodnih i društvenih resursa.

Glavne faktore održivog razvoja u turizmu predstavljaju:

- turisti, koji svojim ponašanjem utiču na održivost
- zaposleni u turizmu, koji direktno ili indirektno utiču na održivost
- privredni subjekti u turizmu, u okviru osnovnih i povezanih delatnosti
- javne službe
- lokalno stanovništvo.

"Održivi razvoj je razvoj koji zadovoljava potrebe sadašnjice, a istovremeno ne ugrožava mogućnost budućih generacija da zadovolje svoje potrebe." (World Commission and Development – WCED, 1987.)

¹ Maksin-Mićić, M. (2007): Održivi razvoj turističkih destinacija, Projekat edukacija zaposlenih u turizmu, Univerzitet Singidunum Fakultet za hotelijerski i turistički menadžment, Beograd, 128

3. UPRAVLJANJE ODRŽIVIM RAZVOJEM

Shvatanje i primena koncepta održivog turizma ima svog odraza i na upravljačke strukture, odnosno na marketing menadžment. Marketing u turizmu mora biti okrenut ka okruženju (prirodnom, kulturno-istorijskom i sl.) i društveno odgovornom razvoju, koji će obezbediti humaniji turizam i poštovanje njegovih pravila. Uticaj održivog turizma na marketing menadžment usloviće fokusiranje na sledeće bitne oblasti:

- Poznavanje vrednosti i snaga uticaja brojnih faktora koji deluju na okruženje,
- Zaštita i unapređenje kvaliteta postojećih resursa (prirodnih, kulturno-istorijskih i dr.),
- Prioritet regionalnom razvoju,
- Ustanovljavanje strogih standarda za turističku gradnju,
- Usklađivanje razvoja i odnosa ekonomskih, socijalnih, environmentalnih i ostalih ciljeva itd.

Upravljanje održivim razvojem predstavlja skup menadžerskih znanja, tehnika i veština u upravljanju privrednim i drugim subjektima sa zadatkom očuvanja životne sredine i zaštite resursa.

Upravljačke strukture moraju uvažavati zahteve novih turista, koji se ogledaju pre svega kroz: osetljivost na lokalnu kulturu i socijalnu pravdu, pažljivu procenu posledica i prednosti od turizma, potrebu za autentičnim i novim iskustvima, želju za pozitivnim utiscima na destinaciji, motivisanost odmorom ali i učenjem, iskustvima, raznovrsnošću, intimnom i individualnom korišćenju destinacije i slično. Konceptija društvenog marketinga nastala je upravo na osnovama uravnoteženja potreba i zahteva potrošača, ostvarivanja ciljeva poslovanja i društvenih interesa i ciljeva. Uski profitni interesi u turizmu, kao i ograničeno usmeravanje na samo kvantitativne elemente ponude (kao uslov većeg turističkog prometa i viših stopa rasta), doveli su do brojnih negativnih posledica po turistički razvoj, kako u društvenoj, tako i u prirodnoj sredini. Ekološka svest usloвила je odgovornost subjekata na strani turističke ponude prema turistima, lokalnom stanovništvu i okolini u kojoj oni žive i rade. Na toj osnovi marketing se sve više okreće ka okruženju i ka društveno odgovornom razvoju.¹

4. ODRŽIVOST TURISTIČKE DESTINACIJE

Održivost turističke destinacije određuju sledeći faktori :

- Ekološka održivost – osigurava da razvoj destinacije bude u skladu sa održavanjem ekoloških procesa, biloške raznovrsnosti i bioloških resursa;
- Socio-kulturna održivost – osigurava da razvoj prati i uveća povećanje kontrole ljudi nad svojim životima, usklađenost sa kulturom i vrednostima i jačanje identiteta zajednice;
- Ekonomska održivost – osigurava da razvoj pruži ekonomsku efikasnost i upravljanje resursima koji će podržavati i buduće generacije;

¹ Vujić, T. (2008): Unapređenje tržišnog nastupa destinacije u cilju vođenja efikasnije turističke politike, doktorska disertacija, Univerzitet Singidunum Beograd, 133-134

- Politička održivost – osigurava zaštitu ljudskih prava lokalnog stanovništva u destinaciji.

Na osnovu pomenutih faktora može se konstatovati da održivost turističke destinacije podrazumeva "njenu sposobnost da uporedo sa težnjom za postizanjem konkurentnosti na turističkom tržištu održava kvalitet svojih prirodnih, društvenih, kulturnih i environmentalnih resursa"¹

4.1. Pozitivan uticaj turizma na životnu sredinu destinacije

U destinacijama u kojima je turizam jedna od dominirajućih privrednih delatnosti, fizionomija te destinacije bitno se razlikuje od urbano-industrijskih područja (hoteli, parkovi, sportsko-rekreativni objekti, saobraćajna infrastruktura, različiti trgovinski objekti, ugostiteljski sadržaji). Ukoliko je razvoj turizma planski usmeravan i kontrolisan, on daje povoljne efekte i dovodi do pozitivne transformacije i oplemenjivanja prostora.

Generalno posmatrano pozitivni uticaji turizma na održivost destinacije mogu biti:

- Zaštita prirode u funkciji turizma (nacionalni parkovi, parkovi prirode)
- Jačanje svesti o značaju zaštite životne sredine
- Zaštita životne sredine u funkciji turizma
- Zaštita prirodnih resursa u funkciji turizma (voda, šuma, vegetacije)
- Unapređenje estetskih kvaliteta prostora u funkciji turizma (poboljšanje uslova životne sredine radi turističke valorizacije, saniranje usled oštećenja)
- Obezbeđenje dostupnosti pojedinih lokaliteta radi turističke valorizacije (delovi planina)
- Restauracija kulturno-istorijskih spomenika, starih građevina i starih delova naseljenih mesta radi njihove turističke afirmacije.

4.2. Negativan uticaj turizma na životnu sredinu destinacije

Ekspanzivan razvoj turizma je pokazao da stihijnost ima slične negativne posledice na prostor i životnu sredinu u celini, poput nekontrolisanog razvoja industrije. Negativni uticaji turizma na životnu sredinu na destinaciji imaju svoje sinergetsko dejstvo, jer se njihovim sadejstvom povećavaju ukupni negativni efekti. Mogu se sintetizovati u nekoliko kategorija:

- Zagađivanje voda (izgradnja turističke infra i suprastrukture dovodi do poremećaja hidroloških sistema; zagađivanje vodnih resursa od strane turističko-ugostiteljskih objekata ispuštanjem otpadnih voda; zagađivanje vodenih površina od strane samih turista)
- Zagađivanje vazduha (motorizacija turista i putnika stvara velike količine izduvnih gasova, buku motora; nedovoljna savest vozača)
- Zagađivanje zemljišta (parkiranje automobila, kampovanja i izleti izvan predviđenih puteva i površina)
- Narušavanje pejzaža (masovna i neplanska gradnja turističko-ugostiteljskih objekata, saobraćajne i ostale infrastrukture)

¹ Popesku, J. (2008): Menadžment turističke destinacije, Univerzitet Singidunum, Beograd, 36

- Ugrožavanje biodiverziteta (intenzivan i nekontrolisan turistički razvoj narušava ekološku ravnotežu, uništava biljni i životinjski svet; nekontrolisana seča šuma za pravljenje ski staza, izgradnju i grejanje ugostiteljsko-turističkih objekata)
- Povećano stvaranje buke (motorizovani turisti, veliki turističko-ugostiteljski objekti)
- Prekomerna potrošnja energije (vode i električne energije).

5. STANJE ŽIVOTNE SREDINE REPUBLIKE SRPSKE

Analiza stanja životne sredine pretpostavlja obradu osnovnih komponenti, pre svega kvaliteta vode, vazduha, zemljišta i biodiverziteta. Monitoring svake od komponenti, kao i njihov međusobni odnos, obezbeđuje pouzdane ocene stanja životne sredine.

Monitoring **površinskih voda** obuhvata veće vodotoke Save, Vrbasa, Une, Sane, Drine, Vrbanje, Čehotine... i hidroakumulacije, u skladu sa zakonskom regulativom.¹ Na osnovu praćenih parametara, kvalitet voda je u okviru propisanih vrednosti, sa naznakom da pojedini parametri na ispitivanim lokalitetima nisu imali vrednosti propisane za klasu.² Od velike važnosti za razvoj turizma na ovim prostorima su manje tekućice u planinskim prostorima, koje su u izvoristima, i u celini u gornjim delovima tokova potpuno očuvane i ekološki čiste. Nalaze se uglavnom u srednjem i zapadnom delu Republike i predstavljaju destinacije izuzetnih turističkih vrednosti, pružajući mogućnosti za različite oblike turizma: izletničkog, ekoturizma, sportskog ribolova, avanturističkog turizma i sl. Specifične orografske, morfološke, klimatske i hidrološke karakteristike stvorile su posebne ekološke uslove, tako da u različitim delovima planina i rečnih dolina postoji raznovrstan biljni i životinjski svet, često sa endemičnim vrstama i reliktima. Podzemne vode (pitke i termomineralne) predstavljaju značajan prirodni i razvojni resurs, sa sve značajnijom upotrebom vrednošću. Podaci o njihovom kvalitetu su nepotpuni, dok određeni pokazatelji izdvajaju zadovoljavajući kvalitet podzemnih voda na područjima Semberije i Posavine.³ Sa devet banjskih lokaliteta koji egzistiraju u okviru preduzeća sa delatnošću pružanja turističkih i medicinskih usluga, a polazeći od resursa, turističke infra i suprastrukture, te tradicije, banjski turizam predstavlja jedan od generatora razvoja turističke privrede Republike.

Kvalitet **vazduha** uglavnom određuje stepen zagađenosti izazvan uticajima industrijskih pogona i termoelektričnih objekata. Nakon 1991. godine oni rade smanjenim kapacitetom, što rezultira smanjenom emisijom polutanata i zagađujućih supstanci u atmosferu. Osim toga, sve veći obim drumskog saobraćaja i transporta na glavnim tranzitnim pravcima utiče na kvalitet vazduha povećanom koncentracijom olova, sumpora... Podaci o kvalitetu vazduha se obrađuju samo za veće i industrijski razvijenije gradove⁴ i ukazuju na povremeno povećanje koncentracije zagađujućih materija, naročito u zimskom periodu.

Zemljište, kao jedna od komponenti životne sredine nije pod permanentnim monitoringom, tako da su i podaci vrlo oskudni. Od ukupne površine, Republika Srpska raspolaže sa 1.209.590 ha šumskog zemljišta i goleti i 671.599 ha poljoprivrednog zemljišta. Gubitak i oštećenje zemljišta posledica su pojačane urbanizacije i industrijalizacije, kao i prekomerne

¹ Prema Uredbi o klasifikaciji voda i kategorizaciji vodotoka ("Službeni glasnik Republike Srpske", br.42/2001) svi ispitivani profili vodotoka, osim Spreče na ušću Bosne i nizvodno od ušća Spreče, treba da zadovoljavaju uslove propisane za I i II klasu.

² Strategija razvoja turizma Republike Srpske za period 2011-2020. godine, (2011) Banja Luka, 39

³ Savić, M. Novaković, V. Gligorić, M. Blagojević, B. (2009): Međusobna zavisnost pojedinih fizičko-hemijskih parametara koji determinišu kvalitet podzemnih voda Semberije i Posavine. Voda i mi, Časopis za vodno područje rijeke Save, Sarajevo, 66

⁴ Na osnovu Okvirne konvencije UN o promeni klime i Kjoto protokola, BiH, a time i Republike Srpska, do 2012. godine, nema obavezu smanjenja emisije gasova koji uslovljavaju negativan efekat staklene bašte (CO₂, CO, SO₂).

primene mineralnih đubriva i hemijskih sredstava za zaštitu bilja (pesticida, fungicida i dr.). Osim toga, neracionalna eksploatacija sirovina, nekontrolisana gradnja, erozije izazvane neplanskim korišćenjem, dovode do gubitka oko 2000 ha zemljišta godišnje.¹ Veći deo Republike Srpske nalazi se pod šumskim kompleksima sa ekološki zdravom životnom sredinom, kao preduslovom za turistički razvoj. Sa aspekta razvoja ruralnog i eko turizma, posebno u proizvodnji zdrave hrane, zaštita zemljišta je od neprocenjivog značaja.

Biodiverzitet Republike Srpske karakteriše visok stepen endemičnosti i reliktnosti. Po raznolikosti flore i faune, pejzaža, geološkog, hidrološkog i drugog nasleđa, Republika Srpska spada u sam evropski vrh. Prema izvorima Svjetskog centra za praćenje zaštite prirode u BiH postoji 21 zaštićeno područje, od kojih je znatan deo na području Republike Srpske. Među njima se nalaze dva nacionalna parka, dva prirodna rezervata, dva pejzažna parka, tri prašume itd.² Nacionalni parkovi "Sutjeska" i "Kozara", kao područja posebnih prirodnih i antropogenih vrednosti, pored turizma imaju niz ostalih značajnih funkcija: ekološku, biogensku, konzervacionu, naučno-istraživačku, obrazovnu, zdravstvenu, estetsku itd. Zbog izuzetne lepote i bogatstva živog sveta (od kojih su neki endemi), prašuma Perućica je 1952.godine proglašena strogo zaštićenim prirodnim šumskim rezervatom, na kome se mogu vršiti naučna istraživanja i posete edukativnog karaktera. Prašuma Janj proglašena je 1954.godine prirodnim rezervatom, a još 1905.godine pokrenuta je inicijativa za proglašenje rezervata Lom zaštićenim područjem.

Na osnovu analize stanja životne sredine Republike Srpske, dolazi se do zaključka da je ista sasvim zadovoljavajuća za razvoj seoskog, eko, banjskog, planinskog, avanturističkog turizma, kao i unapređenja turizma u svim gradskim naseljima.

6. PLANVI RAZVOJA TURIZMA U ZAŠTIĆENIM PODRUČJIMA REPUBLIKE SRPSKE

Bosna i Hercegovina kao potpisnica međunarodne konvencije o očuvanju prirode i zaštite okoline, preuzela je obavezu zaštite oko 30% svog prostora: nacionalni parkovi, parkovi prirode, prirodni rezervati i prirodne retкости. Samim tim i Republika Srpska se obavezala na zaštitu prostora. Polazeći od različite kategorizacije prirodnih dobara i različitih mera zaštite, razlikuju se i pristupi turističke valorizacije. Ova tematika predstavlja sastavni deo planerskih dokumenata: Prostornog plana Republike, prostornih planova na lokalnom nivou, urbanističkih planova i planova posebne namene. Neophodno je da svi pomenuti dokumenti definišu nivo zaštite prirodnih i kulturnih dobara, kako bi se razvoj turizma doveo u skladan odnos sa nivoima zaštite.³

U parkovima prvog stepena zaštite u Republici Srpskoj nije dozvoljena izgradnja turističke infra i suprastrukture, a posete turista su dozvoljene samo uz visok stepen nadzora. U parkovima delimične zaštite dozvoljena je kontrolisana gradnja i bavljenje ekološkim turizmom. U parkovima nižeg stepena zaštite moguća je planska gradnja i aktivno bavljenje turističkom delatnošću, uz odgovarajuće mere zaštite prirode i kulturnog nasleđa.

Prema Weaver-u⁴, primena koncepta održivog turizma podrazumeva restriktivniju strategiju u planiranju i upravljanju razvojem onih područja koja imaju relativno očuvane prirodne i društvene turističke resurse i značajne ili ograničene prirodne resurse, radi prevencije njihove degradacije usled negativnih uticaja turističkog razvoja.

¹ NEAP, Akcioni plan za zaštitu životne sredine, 2003.

² Ljubojević, S., Marčeta, D. (2007): Nivo iskorišćavanja šuma u zaštićenim područjima Republike Srpske, Glasnik Šumarskog fakulteta Univerziteta u Banjoj Luci, br.7, 23-50

³ Strategija razvoja turizma Republike Srpske za period 2011-2020.godine, (2011) Banja Luka, 114-115

⁴ Weaver, D. (2006): Sustainable Tourism: Theory and Practice, Elsevier Ltd. Oxford, 19-20

Nesto blaža strategija održivog turizma primenjuje se u planiranju i upravljanju razvojem onih područja koja raspolažu izrazito antropogenim faktorima (gradski i industrijski centri, izgrađene atraktivnosti i slično).

7. MERE ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE REPUBLIKE SRPSKE OD NEGATIVNIH UTICAJA TURIZMA

U cilju konstantnog praćenja stanja životne sredine Republike Srpske, potencijalnih izvora zagađenja i nosilaca negativnih uticaja, predlaže se sprovođenje sledećih mera:¹

Preventivne mere:

- Sprečavanje izgradnje infrastrukturnih i ostalih objekata koji ugrožavaju životnu sredinu i prirodne vrednosti,
- Kontrola pristupa i ulazaka u zaštićena područja,
- Zoniranje aktivnosti i kontrola ponašanja,
- Ekološka edukacija turista i ostalih posetilaca, kao i zaposlenih u turizmu,
- Informisanje turista i posetilaca o vrednostima prirodnih resursa na destinaciji.

Organizacione mere:

- Izrada prostornih i ostalih razvojnih planova i programa,
- Permanentna kontrola kvaliteta životne sredine, emitera zagađujućih materija, ekološkog opterećenja prostora, eksploatacije prirodnih resursa i kulturnih vrednosti.

Tehničke mere:

- Infrastrukturno, hortikulturno i estetsko uređenje destinacije sa ciljem postizanja turističke vrednosti destinacije,
- Saniranje devastiranih prostora i objekata,
- Konzerviranje potencijalno ugroženih lokaliteta (zaštitne protiverozivne mere, zaštita od požara i dr).

8. ZAKLJUČAK

Preduslov razvoja turizma je čista, očuvana i zdrava životna sredina. Intenzivan razvoj turizma može imati negativan uticaj na životnu sredinu. Upravo zbog toga, svako planiranje održivog turističkog razvoja i uređenje prostora destinacije mora ispunjavati visoke ekološke standarde. Ukoliko se njime pravilno upravlja, turizam ima potencijal da postane obnovljiva privredna grana, u kojoj se integritet resursa ne samo održava, već i osnažuje. Održivost životne sredine podrazumeva očuvanje prirodnog nasleđa, vodeći računa da stepen potrošnje prirodnih resursa ne prevazilazi okvire održivosti prirodne sredine. Model održivog razvoja turizma nalaže da sve aktivnosti moraju biti ekonomski održive, ekološki osetljive i kulturno prilagođene.

Mnogobrojne i raznovrsne prirodne i antropogene turističke vrednosti Republike Srpske, nezagađena i očuvana životna sredina, predstavljaju dobru osnovu za razvoj turizma. Zaštićena područja prirode, kao što su: nacionalni parkovi, rezervati prirode, parkovi prirode i veliki broj biljnih i životinjskih vrsta koje su označene kao prirodne retkosti, uz pravilnu turističku politiku koja uključuje integralni pristup planiranju i upravljanju održivim razvojem turizma, velika su šansa za Republiku Srpsku kao ekološku destinaciju.

LITERATURA

[1.] Bakić, O. (2007): Marketing u turizmu, šesto izdanje, Čigoja Beograd

¹ Strategija razvoja turizma Republike Srpske za period 2011-2020. godine, (2011) Banja Luka, 41-42

- [2.] Ljubojević, S., Marčeta, D. (2007): Nivo iskorišćavanja šuma u zaštićenim područjima Republike Srpske, Glasnik Šumarskog fakulteta Univerziteta u Banjoj Luci, br.7
- [3.] Maksin-Mićić, M. (2007): Održivi razvoj turističkih destinacija, Projekat edukacija zaposlenih u turizmu, Univerzitet Singidunum Fakultet za hotelijerski i turistički menadžment, Beograd
- [4.] NEAP, Akcioni plan za zaštitu životne sredine (2003) Banja Luka
- [5.] Popesku, J. (2008): Menadžment turističke destinacije, Univerzitet Singidunum, Beograd
- [6.] Savić, M. Novaković, V. Gligorić, M. Blagojević, B. (2009): Međusobna zavisnost pojedinih fizičko-hemijskih parametara koji determinišu kvalitet podzemnih voda Semberije i Posavine. Voda i mi, Časopis za vodno područje rijeke Save, Sarajevo
- [7.] Strategija razvoja turizma Republike Srpske za period 2011-2020.godine, (2011) Banja Luka
- [8.] Vujić, T. (2008): Unapređenje tržišnog nastupa destinacije u cilju vođenja efikasnije turističke politike, doktorska disertacija, Univerzitet Singidunum Beograd
- [9.] Weaver, D. (2006): Sustainable Tourism: Theory and Practice, Elsevier Ltd. Oxford